NÂNG CAO HIỆU QUẢ DẠY - HỌC BÀI THƠ "ĐÀN GHI-TA CỦA LORCA" BẰNG LÍ THUYẾT TIẾP NHẬN VĂN HỌC

Phạm Thu Trang
GV Trường ĐH Khánh Hòa
Email: phamthutrang@ukh.edu.vn

Tóm tắt: *Bằng việc vận dụng lí thuyết tiếp nhận văn học trong dạy học tác phẩm, bài viết của chúng tôi góp phần vào việc giải mã cái hay của bài thơ Đàn ghi-ta của Lorca của nhà thơ Thanh Thảo, qua đó giúp nâng cao hiệu quả giảng dạy ngữ văn trong nhà trường phổ thông.*

Từ khóa: *tiếp nhận văn học, đàn ghi-ta của Lorca, nhà thơ Thanh Thảo*

ENHANCING THE EFFECTIVENESS OF TEACHING AND LEARNING THE POEM "LORCA'S GUITAR" THROUGH LITERARY RECEPTION THEORY

Abstract: *By applying literary reception theory to the teaching of literary works, our paper contributes to decoding the aesthetic value of the poem Lorca's Guitar by Thanh Thao, thereby enhancing the effectiveness of literature pedagogy in high schools.*

Keywords: *reader-response theory, Lorca's Guitar, Thanh Thao*

Nhận bài: 23/07/2026 *Phản biện: 24/08/2026* *Duyệt đăng: 28/08/2026*

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Từ lâu bài thơ Đàn ghi-ta của Lorca của nhà thơ Thanh Thảo đã thu hút được sự quan tâm của nhiều nhà nghiên cứu văn học, giáo viên (GV) và học sinh (HS) phổ thông. Bài thơ được đưa vào Sách giáo khoa Ngữ văn lớp 12, tập 1, bộ Kết nối tri thức với cuộc sống – bộ sách được sử dụng thống nhất trên toàn quốc từ năm học 2026 – 2027 theo Chương trình Giáo dục phổ thông 2018. Đây là một bài thơ hay và độc đáo cả về phương diện nội dung tư tưởng và hình thức nghệ thuật, là một thi phẩm xuất sắc nhất của Thanh Thảo đồng thời là một sáng tác tiêu biểu cho xu hướng cách tân của thơ Việt Nam hiện đại. Bài thơ được viết theo khuynh hướng thơ tượng trưng, siêu thực với cách biểu đạt mới lạ. Nhưng để cảm hiểu được cái hay, cái mới của bài thơ này lại là một thách thức không nhỏ với người dạy và người học. Bài viết của chúng tôi vận dụng lí thuyết tiếp nhận văn học trong dạy học tác phẩm nhằm góp phần vào việc giải mã bài thơ, qua đó giúp nâng cao hiệu quả giảng dạy ngữ văn trong nhà trường.

II. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Để thực hiện nghiên cứu, bài viết sử dụng kết hợp các phương pháp sau:

Phương pháp nghiên cứu lí luận: Hệ thống hóa những nội dung cơ bản của lí thuyết tiếp nhận văn học, làm cơ sở vận dụng vào đọc hiểu và dạy học bài thơ Đàn ghi-ta của Lorca.

Phương pháp phân tích – tổng hợp: Phân tích nội dung, nghệ thuật, đặc biệt là hình ảnh, biểu tượng, ngôn ngữ, nhạc điệu và cấu trúc thơ; từ đó làm rõ các tầng ý nghĩa của tác phẩm.

Phương pháp tiếp cận văn bản: Giải mã từ ngữ, hình ảnh, biểu tượng và mối quan hệ giữa các yếu tố nghệ thuật trên cơ sở văn bản, qua đó khám phá thế giới hình tượng và tư tưởng của bài thơ.

Phương pháp liên văn bản: Đối chiếu bài thơ của Thanh Thảo với sáng tác của Lorca nhằm làm rõ sự kế thừa, biến đổi và sáng tạo trong xây dựng hình tượng, thi ảnh.

Phương pháp tiếp cận văn hóa: Đặt tác phẩm trong bối cảnh văn hóa Tây Ban Nha và các yếu tố liên quan để hỗ trợ giải mã hình ảnh, biểu tượng và ý nghĩa.

Phương pháp khảo sát thực tiễn dạy học: Xem xét những khó khăn của GV và HS khi tiếp cận tác phẩm, làm cơ sở đề xuất cách vận dụng lí thuyết tiếp nhận văn học trong dạy học Ngữ văn.

III. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN

3.1. Lí thuyết tiếp nhận văn học và thực tiễn việc dạy học bài thơ Đàn ghi ta của Lorca trong nhà trường

3.1.1. Lí thuyết tiếp nhận văn học

Lí thuyết tiếp nhận văn học (rezeptions) xem tiếp nhận là quá trình người đọc chiếm lĩnh các giá trị tư tưởng và thẩm mỹ của tác phẩm, từ cảm thụ văn bản ngôn từ, hình tượng nghệ thuật, tư tưởng, cảm hứng, quan niệm nghệ thuật và tài năng tác giả đến những sản phẩm sau đọc như cách hiểu, ấn tượng, ảnh hưởng sáng tạo, bản dịch hay chuyển thể.

Thông qua tri giác, liên tưởng, tưởng tượng và cắt nghĩa của người đọc, tác phẩm trở nên sống

động và hoàn chỉnh hơn; đồng thời, người đọc cũng mở rộng hiểu biết, kinh nghiệm sống, tư tưởng, tình cảm và năng lực cảm thụ. Về bản chất, tiếp nhận văn học là quá trình giao tiếp, đối thoại giữa người đọc và tác giả thông qua tác phẩm, đòi hỏi sự tham gia của cảm xúc, tri thức, kinh nghiệm và năng lực sáng tạo. Trong quá trình này, người đọc vừa nhập thân để trải nghiệm nội dung tác phẩm, vừa duy trì khoảng cách thẩm mỹ để đánh giá, thưởng thức, phát hiện hạn chế hoặc đưa ra những cách cắt nghĩa khác với tác giả.

Tiếp nhận văn học vì thế là một hoạt động sáng tạo, góp phần làm cho ý nghĩa và giá trị của tác phẩm tiếp tục được mở rộng trong lịch sử. Lí luận văn học hiện đại cũng xem tiếp nhận là một hiện tượng mang tính xã hội, chịu ảnh hưởng của trình độ văn hóa, trạng thái tinh thần, nhu cầu tình cảm và bối cảnh của cộng đồng người đọc. Những cách hiểu khác nhau, kể cả hiểu lệch hoặc hiểu ngược với ý định tác giả, đều có thể được xem là những hiện tượng của lịch sử tiếp nhận. Việc nghiên cứu quá trình tiếp nhận các tác phẩm lớn giúp nhận diện sự phát hiện những giá trị mới, sự biến đổi của các kiểu tiếp nhận và vai trò của người đọc đối với số phận của tác phẩm.

Như vậy, hiện tượng tiếp nhận văn học khẳng định vai trò chủ động, sáng tạo của người đọc trong việc kiến tạo và chiếm lĩnh giá trị văn học; đồng thời cho thấy ý nghĩa của nghiên cứu, phê bình văn học trong việc phát hiện giá trị tác phẩm và nâng cao năng lực tiếp nhận cho người đọc, người học.

3.1.2. Thực tiễn việc dạy học bài thơ Đàn ghi ta của Lorca trong nhà trường

Hiện nay, việc học Ngữ văn ở trường phổ thông gặp nhiều khó khăn. Một bộ phận HS có xu hướng chú trọng các môn được cho là thiết thực hơn, ngại đọc, ngại tiếp xúc với văn bản và cho rằng học văn ít gắn với cơ hội nghề nghiệp tương lai. Điều này dễ dẫn đến tâm lí chán nản, giảm hứng thú và xa rời môn Ngữ văn.

Đối với HS, Đàn ghi-ta của Lorca là tác phẩm khó tiếp cận bởi lối biểu đạt mới lạ, ngôn ngữ giàu tính biểu tượng và hệ thống hình ảnh đa nghĩa của Thanh Thảo. HS thường lúng túng trong việc giải mã ngôn từ, liên tưởng và tưởng tượng để cắt nghĩa các hình ảnh thơ. Bên cạnh đó, ý thức chuẩn bị bài của một bộ phận HS còn hạn chế; việc trả lời câu hỏi trong SGK đôi khi sơ sài hoặc phụ thuộc vào sách hướng dẫn mà thiếu suy ngẫm, cảm thụ độc lập. Vì vậy, việc tiếp cận và khám phá tác phẩm trở thành một thách thức đáng kể.

Đối với GV, khó khăn chủ yếu nằm ở hệ thống hình ảnh táo bạo, ngôn ngữ giàu giá trị biểu trưng và khả năng mở ra nhiều tầng ý nghĩa của bài thơ. Trong thực tế giảng dạy, có GV quá chú trọng khai thác hình tượng Lorca mà chưa làm rõ đây trước hết là sáng tác của Thanh Thảo, thể hiện sự tri âm, cảm thông và đánh giá của nhà thơ đối với Lorca. Việc xác định chủ đề tư tưởng cũng như cắt nghĩa các hình ảnh thơ vì thế không đơn giản; nếu thiếu căn cứ văn bản và cách lí giải phù hợp, việc tiếp nhận có thể dẫn đến những cách hiểu xa rời hoặc sai lệch giá trị tác phẩm.

Bên cạnh đó, việc tiếp cận thơ Thanh Thảo còn nhiều hạn chế do đặc trưng thơ chịu ảnh hưởng của khuynh hướng tượng trưng và siêu thực, khiến hình ảnh có tính đa nghĩa và việc diễn giải chưa phải lúc nào cũng thống nhất. Chính tính mới, hay và khó của tác phẩm vừa tạo động lực khám phá đối với người dạy và người học có hứng thú, vừa có thể trở thành trở ngại đối với những người thiếu thói quen đọc sâu, suy nghĩ và chủ động khám phá cái mới.

3.2. Giải pháp và tổ chức thực hiện

Tiếp nhận văn học trong trường phổ thông có những nét đặc thù so với tiếp nhận văn học nói chung, hoạt động này được diễn ra trong môi trường sư phạm có sự hướng dẫn của GV, có sự tương tác giữa các HS với nhau, tiếp nhận văn bản đã được lựa chọn kĩ theo định hướng giáo dục. Để phù hợp với tình hình hình này, chúng tôi hệ thống hóa lí thuyết nghiên cứu văn học vốn phong phú, phức tạp thành một số hướng tiếp nhận cơ bản, trong đó đặc biệt lưu ý hướng vận dụng tiếp nhận văn học từ góc độ văn hóa, tiếp nhận từ mối quan hệ muôn thuở: tác giả - văn bản – độc giả vào dạy học văn trong trường phổ thông nhằm tăng cường tính kết nối giữa việc dạy học văn trong nhà trường với hiện thực đời sống xã hội, góp phần xóa bỏ định kiến "những thứ trong giờ dạy học văn xa lạ với đời thực" đang tồn tại trong HS hiện nay.

3.2.1. Tiếp nhận bài thơ từ góc độ văn hóa

Tiếp nhận văn học từ góc độ văn hóa là hướng tiếp nhận đang được quan tâm hiện nay. Hướng tiếp nhận này được xây dựng trên cơ sở mối quan hệ chặt chẽ giữa văn học và văn hóa. Văn học là một thành phần của văn hóa, phản ánh diện mạo, bản chất của văn hóa và chịu sự tác động của văn hóa. Nghiên cứu văn hóa trong văn học có hai xu hướng tạm gọi là cách nghiên cứu truyền thống và cách nghiên cứu hiện đại. Cách nghiên cứu văn

hóa trong văn học theo kiểu truyền thống thường là đi tìm bản sắc văn hóa dân tộc được biểu hiện trong văn bản văn học. Cách nghiên cứu văn hóa trong văn học hiện đại chủ yếu đi tìm các nhân tố chi phối sự hình thành các giá trị, các quan niệm văn học, các biểu hiện hình thức của văn bản văn học từ trong đời sống xã hội, văn hóa.

Đọc hiểu bài thơ Đàn ghi ta của Lorca, sẽ không thể thoát li được "môi trường" sống còn của hình tượng: Đó là môi trường "liên văn bản" về người nghệ sĩ mang tên Lorca, về cây đàn ghi ta cùng những vần thơ của ông, về văn hóa Tây Ban Nha bởi mỗi từ, mỗi chi tiết, hình ảnh và cả hình tượng trung tâm trong đó đều là một "mã đầu mối" mở ra các ngả quan hệ giao tiếp nghệ thuật rộng lớn, mà nếu thiếu tri thức "nguồn" thì độc giả chắc hẳn không thể cảm nhận được, hiểu được ý nghĩa của chúng.

Lorca là linh hồn thơ tự do của nhân dân Tây Ban Nha và của cả nhân loại. Thanh Thảo không chỉ am hiểu văn hóa Tây Ban Nha mà còn gắn kết nền văn hóa phương Tây xa xôi đó với văn hóa phương Đông. Nếu bài thơ là lời ai điếu nghẹn ngào trước cái chết bi thương của Lorca thì thông qua điệu lòng ấy chúng ta sẽ bắt gặp được những tiếng nói quen thuộc, đầy sẻ chia trước sự ra đi đó. Tứ thơ dịch chuyển từ "áo choàng bê bết đỏ" (Văn hóa Tây Ban Nha) đến "đường chỉ tay đã đứt" (cả phương Đông lẫn phương Tây đều tin vào dấu hiệu thần bí này) và sau cùng là "dòng sông rộng", "sang ngang", "ghi-ta màu bạc" gợi triết lí nhà Phật: sang sông là giải thoát khỏi bến mê, là sự siêu thoát vĩnh hằng…

3.2.2. Tiếp nhận bài thơ từ hệ thống thi ảnh G.Lorca

Theo tinh thần đổi mới phương pháp dạy-học văn hiện nay, chúng ta có thể áp dụng rất nhiều cách để tiếp cận tác phẩm, để có thể hiểu và "ngấm" thi phẩm một cách trọn vẹn hơn. Chẳng hạn như, có thể tiếp cận hệ thống hình ảnh thơ kết hợp ứng dụng những trình chiếu powpoint tương ứng, khiến hình ảnh thật tác động tới thị giác của HS, khiến các em có thể có những liên tưởng, từ đó cảm nhận được chiều sâu của ngôn ngữ và thi ảnh.

Khi xây dựng các hình ảnh trong bài thơ, Thanh Thảo đã cố tình mở ra trường nghĩa "liên văn bản" khi tái sử dụng một số thi ảnh và thi liệu của chính Lorca. Người đọc sẽ gặp nhiều điểm tương đồng trong thơ Thanh Thảo và thơ Lorca. Thể hiện rõ nhất là câu thơ "không ai chôn cất tiếng đàn" là ảnh chiếu của câu thơ bất hủ của Lorca trong bài "Ghi nhớ": "khi tôi chết hãy chôn tôi với cây đàn" cũng là câu thơ được Thanh Thảo mượn làm đề từ cho bài thơ. Đặc điểm dễ nhận thấy trong thơ Lorca là tính nhạc rất cao với những câu những đoạn điệp. Bài thơ của Lorca như được cấu trúc theo kiểu vòng tròn xoắn ốc, cứ lặp và vươn lên mãi:

Khi tôi chết nhớ chôn tôi với cây đàn ghi ta dưới cát.

Khi tôi chết giữa hàng cam cụm húng.

Khi tôi chết hãy chôn tôi, nếu các anh em mong muốn trong chiếc chong chóng.

Khi tôi chết!

(Đan Tâm dịch)

Lorca có bài thơ tuyệt hay về chuyện mộng du Bản Ballat của người mộng du (Ballat of the Sleepwalker). Mô típ mộng du lại trở về trong thơ Thanh Thảo: chàng đi như người mộng du để diễn tả phong thái đi của thi nhân chiến sĩ bước đến cái chết mà đâu hề bận tâm. Trong thơ Lorca, mộng du ấy là mộng du về cái đẹp, trong thơ Thanh Thảo tuy đang bước đến chỗ chết nhưng Lorca cũng vẫn mộng du về cái đẹp. Tâm hồn nghệ sĩ lớn thể hiện ở đây. Có thể chết nhưng cái đẹp trong ông, cái đẹp ông tôn thờ sẽ còn mãi. Tư thế mộng du đó là tư thế thoát tục, tư thế của sự hiến dâng tận cùng mà không một thế lực phi nhân nào có thể ngăn cản.

Giống nhiều nghệ sĩ thiên tài, Lorca cũng làm nhiều bài thơ về cái chết. Có lẽ trong Lorca vẫn luôn thường trực dự cảm về cái chết bất thường của bản thân? Cái chết trong thơ Lorca không chỉ nói về sự không còn của một sinh thể mà còn là sự mất mát của cái đẹp, nỗi tiếc nuối về sự hữu hạn của kiếp người. Vẫn điệu nhạc buồn man mác màu cổ tích vang vọng trong khúc ca than thở về cái chết với thi pháp liền kề, đối ngẫu và sắp đặt ngẫu nhiên rất giống với cách làm trong thơ Thanh Thảo.

Hãy ném những trái chanh nho nhỏ ấy vào gió. Các người đã biết rõ điều ấy!... Bởi kế đó, kế đó, một ngọn nến, một tấm chăn trên mặt đất. Trên bầu trời đen, những con rắn nước vàng vàng nho nhỏ. (Diễm Châu dịch)

Nhờ tiếp nhận liên văn bản, người đọc có thể cảm nhận được nhiều điều, nhiều ý nghĩa trên một văn bản gốc. Đọc thơ Thanh Thảo viết về Lorca, chúng ta không chỉ xúc động trước hình tượng nghệ sĩ chân chính xả thân cho lí tưởng cao đẹp, mà còn biết được nhiều điều về thơ Lorca và sau đó là chính phong cách thơ Thanh Thảo, phong cách thơ siêu thực và cả cái cách nhà thơ

đối thoại với những cái, những cách thức không thuộc về siêu thực trong thơ. Sáng tạo nghệ thuật của Thanh Thảo được bộc lộ rõ trên các giao điểm này. Những hình ảnh, biểu tượng vốn có trong thơ Lorca được làm mới để chuyên chở những cảm nhận về chính thơ Lorca và về thân phận các nhà thơ trong thời hoành hành của bạo lực.

Mỗi tác phẩm hay đều chông chênh giữa ranh giới của cái khả giải và bất khả giải. Đàn ghi ta của Lorca cũng là một bài thơ như thế.

3.2.3. Tiếp nhận bài thơ từ tiếng nói tri âm giữa Thanh Thảo và Lorca

Nhà thơ Thanh Thảo (1946)

Nhà thơ Thanh Thảo là một trí thức nhiều suy tư, trăn trở về các vấn đề xã hội và thời đại. Ông muốn cuộc sống được cảm nhận và thể hiện ở chiều sâu nên luôn khước từ lối biểu đạt dễ dãi, đào sâu vào cái tôi nội cảm, tìm kiếm những cách biểu đạt mới qua hình thức câu thơ tự do, giải phóng mọi ràng buộc nhằm mở đường cho một cơ chế liên tưởng phóng khoáng, xoá những khuôn sáo bằng những nhịp điệu bất thường, đem đến cho thơ một mĩ cảm hiện đại bằng hệ thống hình ảnh và ngôn từ mới mẻ với kiểu tư duy giàu suy tư, mãnh liệt, phóng túng trong xúc cảm và nhuốm màu sắc tượng trưng siêu thực.

Garcia Lorca (1898-1936)

Lorca là một trong những tài năng nổi bật của văn học hiện đại Tây Ban Nha. Trong bối cảnh chế độ độc tài phản động về chính trị và bảo thủ về nghệ thuật, ông cổ vũ nhân dân đấu tranh chống áp bức, bảo vệ quyền sống, đồng thời thúc đẩy những cách tân nghệ thuật. Với hình ảnh người du ca cùng cây đàn ghi-ta, Lorca dùng nghệ thuật để giãi bày nỗi đau và khát vọng của nhân dân. Ông bị chế độ cực quyền thân phát xít bắt giam và xử bắn; cái chết của ông làm dấy lên làn sóng phẫn nộ trên thế giới đối với bè lũ Phrăngcô. Từ đó, Lorca trở thành biểu tượng của tinh thần chống phát xít, bảo vệ văn hóa dân tộc và văn minh nhân loại.

Lorca là nhà thơ Thanh Thảo đặc biệt ngưỡng mộ. Thơ ca, cuộc đời và cái chết của Lorca, cùng hình ảnh và nhạc điệu trong thơ ông, đã tạo cảm hứng cho Thanh Thảo sáng tác Đàn ghi-ta của Lorca. Tác phẩm là kết quả của sự gặp gỡ về cảm xúc, giọng điệu và hình ảnh giữa hai hồn thơ, đồng thời thể hiện sự ám ảnh và thăng hoa sáng tạo trước hình tượng Lorca – "con chim họa mi" của Tây Ban Nha.

Lorca chịu ảnh hưởng của chủ nghĩa Siêu thực nhưng không tách rời truyền thống dân tộc. Trong bối cảnh Siêu thực lan rộng ở Tây Ban Nha và thu hút nhiều nghệ sĩ trẻ, một bộ phận nghệ sĩ đã kết hợp những cách tân của Siêu thực với nguồn mạch thi ca và dân ca dân tộc; Lorca là một trong số đó. Thanh Thảo cũng có hướng đi tương đồng khi những dấu ấn văn hóa, tinh thần Việt Nam vẫn hiện diện trong phong cách Siêu thực của ông. Vì vậy, Đàn ghi-ta của Lorca vừa gợi dấu ấn Siêu thực của Breton và Lorca, vừa thể hiện nét riêng của Thanh Thảo, qua đó đóng góp vào thơ hậu hiện đại Việt Nam.

Nhan đề tập thơ Khối vuông Ru-bích (1985) phần nào thể hiện quan niệm của Thanh Thảo về cấu trúc thơ hiện đại: "Ru-bích – đó là cấu trúc thơ" bởi "Tôi xoay những ô vuông. Những sắc màu chưa đồng nhất. Ru-bích là trò chơi kỳ lạ. Chúng ta phải vất vả bao nhiêu để sắp xếp những ý nghĩ. Có hàng tỷ cách sắp xếp" (Thanh Thảo). Cấu trúc ru-bích không cố định mà luôn biến đổi sau mỗi lần xoay. Theo tinh thần đó, Đàn ghi-ta của Lorca gồm 6 khổ thơ, không sử dụng dấu chấm, phẩy, như một cấu trúc ru-bích sáu mặt có thể được tiếp nhận theo nhiều cách khác nhau. Vì thế, người đọc trở thành chủ thể đồng sáng tạo ý nghĩa với tác giả.

Thông qua tính liên văn bản, người đọc không chỉ cảm nhận hình tượng người nghệ sĩ chân chính hi sinh cho lí tưởng mà còn nhận diện được thơ Lorca, phong cách Thanh Thảo, đặc trưng của thơ Siêu thực và cách nhà thơ đối thoại với những yếu tố ngoài Siêu thực. Đàn ghi-ta của Lorca được sáng tác theo lối thơ Siêu thực và là biểu hiện rõ nét của tư duy thơ Thanh Thảo. Hình ảnh trong tác phẩm chủ yếu được tổ chức theo lối gián cách, lược

bỏ quan hệ từ và đặt cạnh nhau như những "chuỗi cườm không dây", tạo nên trường liên tưởng phong phú. Qua đó, có thể nhận thấy nhiều điểm tương đồng giữa thơ Thanh Thảo và thơ Lorca.

3.2.4. Tiếp nhận bài thơ từ góc độ văn bản

Tiếp nhận văn học từ góc độ văn bản là hướng tiếp nhận quan trọng, trong trường hợp không có những tư liệu về cuộc đời nhà văn, thời đại, hoàn cảnh sáng tác, chỉ cần có văn bản trong tay là có cơ sở để tiến hành hoạt động tiếp nhận. Hoạt động dạy học văn cũng không thể xa rời văn bản, GV và HS cùng tiếp cận văn bản, giải mã các kí hiệu của văn bản ngôn từ, thông qua văn bản khám phá thế giới nghệ thuật, tư tưởng quan niệm của nhà văn, tìm ra các ý nghĩa ẩn tàng trong văn bản ngôn từ. Khi dạy học văn theo hướng này cần thiết phải chú ý đến tính chỉnh thể của văn bản để tránh suy diễn, đồng thời cũng cần tránh sơ đồ hóa, tránh gây cảm giác nặng nề cho HS.

Tiếp cận thơ Thanh Thảo rõ ràng phải dựa vào đặc trưng hình ảnh thơ siêu thực - tượng trưng. Phải tìm được những hình ảnh, sắp xếp thành hệ thống, từ đó tái hiện những liên tưởng rồi tìm ra các tầng ý nghĩa khác nhau, bước cuối cùng là xâu chuỗi các ý nghĩa này lại trong một mối liên hệ nhất định. GV hướng dẫn cho HS tiếp cận với chuỗi hình ảnh, từ ngữ có ý nghĩa biểu tượng: Tiếng đàn ghi-ta, tiếng ghi-ta lá xanh, ghi-ta màu bạc, tiếng đàn bọt nước, ghi-ta ròng ròng máu chảy, tiếng ghi-ta nâu, không ai chôn cất tiếng đàn, cỏ mọc hoang, âm thanh "li-la li-la li-la, vầng trăng – yên ngựa, giọt nước mắt vầng trăng/ long lanh trong đáy giếng, đường chỉ tay đã đứt/ dòng sông rộng vô cùng, Lorca bơi sang ngang/ chiếc ghi-ta màu bạc, Chàng ném lá bùa cô gái Di-gan/ vào xoáy nước/ chàng ném trái tim mình/ vào lặng yên bất chợt...

Đàn ghi-ta của Lorca là một bài thơ hay. Hay ở chỗ không chỉ tạo dựng chân dung người nghệ sĩ - chiến sĩ Lorca một cách trung thực và gợi cảm mà còn giúp người đọc cảm nhận sâu sắc vẻ đẹp tâm hồn và tính cách đậm chất Tây Ban Nha của Lorca. Bài thơ giàu nhạc điệu - kết quả của sự hòa nhập chất nhạc đặc biệt của thơ Lorca và năng lượng sáng tạo đặc biệt của hồn thơ Thanh Thảo.

IV. KẾT LUẬN

Tiếp nhận văn chương không phải là đồng sáng tạo, nhưng cũng không phải là hoạt động thụ động. Hoạt động tiếp nhận văn chương có tính tích cực chủ động sáng tạo của nó. Tiếp nhận một tác phẩm văn học không dừng lại ở việc đọc mà còn bằng bề dày trải nghiệm và một vốn văn hóa nhất định để có thể "sống" được với tác phẩm. Trong phạm vi bài viết, chúng tôi cung cấp những góc độ và phương pháp tiếp cận khả dĩ nhất cùng với sự hỗ trợ của giáo án điện tử của GV sẽ giúp HS hứng thú hơn, hiểu và cảm nhận được vẻ đẹp của thi phẩm Đàn ghi-ta của Lorca của nhà thơ Thanh Thảo, từ đó giúp HS yêu thơ trữ tình, hiểu hơn về những nỗ lực sáng tạo và cách tân của Thanh Thảo nói riêng và các nhà văn, nhà thơ sau 1975 nói chung. Hướng tiếp cận văn bản bằng các góc độ văn hóa, mối quan hệ tác giả – văn bản – độc giả sẽ tiếp tục được HS áp dụng cho các bài học khác, tác phẩm khác như Độc Tiểu Thanh Kí của Nguyễn Du, Chữ người tử tù của Nguyễn Tuân…

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Lê Huy Bắc (cb) (2008), Trọng tâm kiến thức Ngữ Văn 12, NXB ĐHQG Hà Nội.

Nguyễn Văn Dân (1986), Nghiên cứu sự tiếp nhận văn chương trên quan điểm liên ngành, Tạp chí Văn học số 4.

Nguyễn Văn Dân -Trần Đình Sử và tác giả khác (1999), Văn học nghệ thuật và sự tiếp nhận. Viện Thông tin Khoa học xã hội, Hà Nội.

Trương Đăng Dung (1998), Từ văn bản đến tác phẩm văn học, NxbKHXH.

Phan Huy Dũng (2008), Đàn ghi ta của Lorca của Thanh Thảo dưới góc nhìn liên văn bản, Tạp chí nghiên cứu văn học số T12.

Nguyễn Đăng Điệp (cb) (2018), Văn hóa đọc ở Việt Nam hiện nay (từ thực tiễn tiếp nhận văn học, Nxb KHXH.

Lê Thị Hường (2008), Dạy học Ngữ Văn 12-Đàn ghi-ta của Lorca, NxBGD.

Phương Lựu (1997), Tiếp nhận văn học. NXBGD.

Hồng Thanh Quang (1996), Lorca, Federico Garcia 1996. Bài thơ "Cây đàn ghi ta",

Tạp chí Văn học nước ngoài, số 3. Hà Nội: NxB Hội Nhà văn Việt Nam. tr. 128-129.

Thanh Thảo (1985), Khối vuông ru bích, NXB Tác phẩm mới, Hà Nội.